

ISSN 2181 - 7286

3/2024

ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАР

ISSN 2181-7286

3/2024

Таълим тизимида ижтимоий-гуманитар фанлар

Тошкент – 2024

МУНДАРИЖА

ФАЛСАФА

Джураева Л.Р. Свобода научного поиска и социальная ответственность ученого...	6
Кулуева Ф.Г. Особенности юношеского возраста и факторы влияющие на личность.....	10
Тўхтайев Х.П. Ахлоқий қадриятларнинг шаклланиши, ривожланишидаги ўзаро бирлик ва боғлиқлик.....	14
Юлдашева Р.Э. Философско-этические аспекты реализации компьютерных программных обеспечений для слабослышащих детей в Узбекистане.....	21
Юсупов С.С. Zamonaviy rahbar faoliyatida notiqlik madaniyatining oʻrni va ahamiyati.....	26
Ergashev O.Sh. Falsafiy fikr tarixida inson ijtimoiy va tabiiy borligʻining mohiyati.....	33
Shamsiyev S.A. Актуальные проблемы формирования дивергентно-креативного мышления у сотрудников органов внутренних дел в условиях глобализации.....	37
Шавкиев О.С. Концепция истины в виртуальной реальности.....	41

ТАРИХ

Мирзаев А. Ўзбекистонда техника таълимига асос солиниши.....	45
Mirzaeva S.R. Oila imijiga ustanovkalarining taʼsiri.....	50
Yorqulov H.O. “Oqchobsoy” atamasining etimologiyasi.....	54

ПЕДАГОГИКА ВА ПСИХОЛОГИЯ

Муминова Б.А. Махмудхўжа Бехбудийнинг педагогик қарашлари.....	61
Atoev H.S. Shaxs ijodiy xususiyatlarining oʻziga xosligi.....	65
Avlaev O.U. Shaxsning intellektual faoliyati muammosini tadqiq qilish genezisi.....	69
Beknazarova L.S. Taʼlim samaradorligini takomillashtirishda psixologik trening mashgʻulotlarining oʻrni.....	74
Djumayeva Z. IV sinfda tabiiy fanlarni Oʻrta Osiyo mutafakkirlari merosidan foydalanib oʻqitish metodikasi.....	80
Mirzaeva M.A. Zamonaviy maktab oʻqituvchisining psixologik xususiyatlari.....	86
Odinaboboyev F.B. Boshlangʻich sinf oʻquvchilariga milliy hunarmandchilikning rivojlantirish orqali dastlabki kasbiy tarbiya berishni imkoniyatlari.....	91
Samarova Sh.R. Pedagogning kasbiy tayyorgarlik jarayonida shaxslilik determinantlari ahamiyati.....	99
Xudoyberdiyev Sh.R. Opinions of the great eastern allomas on the issue of education in the worldview and their scientific views.....	104
Zaripova A.Sh. Nofilologik taʼlim yoʻnalishlarida ingliz tilida oʻqishga oʻrgatishning metodik xususiyatlari.....	107
Дўстов С.Р. Табиий фанларни ўқитишда ўқувчининг экологик тафаккурини шакллантириш.....	115
Касимова Г.Р., Хусайдинова Д.И. Таълимда “Метрология ва стандартлаштириш” фанининг мақсад ва вазифалари, асосий атамалар.....	121
Махмудов Ш.К. Бошқарув фаолиятида раҳбарнинг билиши лозим бўлган компетенциялар.....	126
Назаров М. Илмий ижодда тизимли ёндашувнинг моҳияти ва намоён бўлиши.....	132
Ташматова Ш.С., Курбонова К.Э., Туляганов З.Я. Применение информационных технологий в сфере образования.....	137

Тулишов Ғ.Р. Ўқитувчи - талабаларнинг креатив фаолиятини ривожлантириш орқали маънавий-ахлоқий онгини шакллантиришда педагогик ҳамкорликнинг тарбиявий аҳамияти.....	144
Каримова Д., Хошимова Ч.С., Ходжаев И.Р. Вопросы методики использования информационных технологий в образовании.....	150
Юлдашева Р.Э. Биоэтические аспекты реализации компьютерных программных обеспечений для слабослышащих детей в Узбекистане.....	157
Kenan Altinkaya Zamonaviy tarbiya jarayonlarida turk maqollarining oʻrni va vazifalari.....	160
Shoymurodov T.Z. İlk rasm chizishni oʻrganuvchilar uchun “Olma” rasmini chizish texnologiyasi.....	164
Шодмонов Ш. Рақамли ахборот ва шахс тарбияси муаммолари.....	168
ИҚТИСОД	
Мараимова У. МДХ мамлакатлари корхоналари бошқарувида маркетинг дастурларидан фойдаланишнинг замонавий хусусиятлари.....	172
Эрназаров Г.Б. Ўзбекистон миллий иқтисодиётида хизматлар соҳасининг ўрни, аҳамияти, ривожланиши ва унинг статистик таҳлили.....	177
Muxitdinova K.A. Sanoat korxonalarida zararli mehnat determinantlarini kamaytirish muammolari va yechimlari.....	184

Журнал Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлиги томонидан рўйхатга олинган, 2007 йил 22 январь, № 0205 сонли гувоҳнома

ISSN 2181-7286. Иқтисод бўлими ОАК рўйхатига 2019 йил 1 январдан, Педагогика бўлими 2019 йил 29 июндан, Тарих, Фалсафа, Психология бўлимлари 2022 йил 30 ноябрдан, киритилган.

Журнал зарегистрирован Узбекским агентством по печати и информации 22 января 2007 года, свидетельство № 0205

ISSN 2181-7286. С 1 января 2019 г. журнал включен в перечень ВАК экономического отдела, с 29 июня 2019 г. – в перечень отдела педагогики, с 30 ноября 2022 г. – в перечень отделов истории, философии и психологии.

The journal was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan, January 22, 2007, certificate No. 0205

ISSN 2181-7286. The part of of Economy has been included in the list of Higher Attestation Committee since January 1, 2019, the part of Pedagogy since June 29, 2019, and the parts of History, Philosophy, and Psychology since November 30, 2022.

255.

UDK:153.3

SHAXSNING INTELLEKTUAL FAOLIYATI MUAMMOSINI TADQIQ QILISH GENEZISI

ГЕНЕЗИС ИЗУЧЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЛИЧНОСТИ

GENESIS OF STUDYING THE PROBLEM OF INTELLECTUAL ACTIVITY OF THE INDIVIDUAL

Avlaev O.U. (ChDPU dotsenti, psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD))

Mazkur maqola mazmuni shaxsning intellektual faoliyati muammosini tadqiq qilish genezisini tahlil qilishga qaratilgan. Bunda, intellektual faoliyat, ayniqsa sotsial intellekti darajasi quyidagicha ko'rinish oldi, eng quyi daraja – inson xulq-atvorini anglashga qobiliyatlikning past ekanligini bildiradi; Sotsial intellektning o'rtachadan quyi darajasi – inson xulq-atvorini anglashga o'rtachadan past qobiliyatlikni anglatadi; sotsial intellektning o'rtacha me'yordagi darajasi – inson xulq-atvorini anglashga o'rtacha me'yordagi qobiliyatni ifodalaydi; sotsial intellektning o'rtachadan yuqori darajasi – shaxsning xulq-atvorini anglashga o'rtachadan yuqori qobiliyatlikdan dalolat beradi; sotsial intellektning yuqori darajasi – inson xulq-atvorini anglashga yuqori qobiliyatlikni tavsiflaydi.

Sotsial intellekt darajasi yuqori bo'lgan shaxslarda vaziyatdan xabardorlik, atrofdagilar bilan faol va jonli munosabatda bo'lish, samimiylik (o'zini o'zi hurmat qilish, shaxsiy qadriyatlari va e'tiqodlariga egalik va boshqalar bilan halollik, muloqotda o'z fikrlarini tushunarli va aniqlik bilan ifodalash hamda hamdardlik (empatiya) hissiga egaligi bilan ajralib turishi dalillandi. Natijalar ilmiy psixologik tahlil qilqingan.

Kalit so'zlar: intellektual faoliyat, sotsial intellekt, sotsial intellekt darajasi: quyi o'rtacha, yuqori, kontrfaktlar nazariya, shaxs kamoloti.

Содержание данной статьи направлено на анализ генезиса исследования проблемы интеллектуальной деятельности человека. При этом уровень интеллектуальной активности, особенно социального интеллекта, проявлялся следующим образом: самый низкий уровень означает низкую способность понимать поведение человека; Уровень социального интеллекта ниже среднего означает способность понимать человеческое поведение ниже среднего; средний уровень социального интеллекта – представляет собой среднюю способность понимать поведение человека; уровень социального интеллекта выше среднего – указывает на способность понимать поведение человека выше среднего; высокий уровень социального интеллекта описывает высокую способность понимать поведение человека.

Люди с высоким уровнем социального интеллекта обладают ситуационной осведомленностью, активными и живыми отношениями с окружающими, искренностью (самоуважение, принадлежность к личным ценностям и убеждениям, честность с другими, понимание их мнения в общении и доказано, что он отличается способностью выражать и сочувствовать (эмпатия). Результаты были подтверждены

научному анализу.

Ключевые слова: интеллектуальная деятельность, социальный интеллект, уровень социального интеллекта: ниже среднего, выше, контрфактическая теория, развитие личности.

The content of this article is aimed at analyzing the genesis of research into the problem of human intellectual activity. At the same time, the level of intellectual activity, especially social intelligence, was manifested as follows: the lowest level means a low ability to understand human behavior; Below-average social intelligence refers to a below-average ability to understand human behavior; average level of social intelligence - represents the average ability to understand human behavior; above average level of social intelligence – indicates an above average ability to understand human behavior; high level of social intelligence describes a high ability to understand human behavior.

People with a high level of social intelligence have situational awareness, active and vibrant relationships with others, sincerity (self-respect, belonging to personal values and beliefs, honesty with others, understanding their opinions in communication and has been proven to be distinguished by the ability to express and sympathize (empathy) The results were subjected to scientific analysis.

Key words: intellectual activity, social intelligence, level of social intelligence: below average, above, counterfactual theory, personality development.

Shaxsning intellektual faoliyati va uning namoyon bo'lishi fenomenini nazariy tahlil qilish va tushunib yetish bilan bog'liq bilimlarni kelib chiqishi va rivojlanish tarixiy nuqtai nazardan ko'rib chiqamiz. Meloddan oldin VI asrdayoq Geraklit insondagi sezgilarni va aqlni alohida tahlil qilgan, Parmenid esa – his-tuyg'ular bilan aqlni taqqoslagan va ularni har biri insonlarga xos bo'lgan individual farqlar bilan bog'lagan. Ulardan bir oz keyinroq Platon insonning his-tuyg'ulari va aqlini u idrok qiladigan obyektlarning xususiyatlari bo'yicha ajratgan. Platonning fikriga ko'ra, his qilish qobiliyati buyumlarning sezgiga oid sifatleri orqali taqdim etilgan, fikrlash qobiliyatini esa eydoslar (eydos-gr. obraz, shakl, mohiyat) orqali taqdim etiladi. Shuni ham ta'kidlash muhimki, qobiliyatlarning o'zgaruvchanligi haqidagi g'oya Platonga tegishli, u rahbarlikka qobiliyati bor insonlarga yaratguvchi xudo "...tug'ilishlarida oltin qo'shgan va shu sababli ular qimmatbaho... boshqalariga, ularning yordamchilariga - kumush, dehqon va boshqa ustalarga esa - temir va mis qo'shgan. Shu bilan birga ba'zan oltindan kumush jism, kumushdan esa – oltin jism paydo bo'ladi va shu tariqa - biri boshqasiga aylanadi" deb hisoblagan. [7; 143-bet].

Nimagadir intilish yoki nimadandir chetlanish qobiliyati, ya'ni sezgilardan ajratib bo'lmaydigan qobiliyat deganda, u qalbning obyekt bilan aniqlanadigan undash xususiyatini tushungan.

Platonning shogirdi bo'lgan, Aristotel "Fikrlash qobiliyati nima va sezish qobiliyati nima" degan savollar qo'ygan va ularni tushunish uchun "fikrlash va sezish", ya'ni o'zini anglashi kerak, deb hisoblagan [5; 401-bet]. U aql "hamma narsani fikrlay oladi", deb yozadi [5; 433-bet]. Platon va Aristotel ruhiyat xususiyatlari (aqliy faoliyat) o'zgaruvchanligini va ular tashqi sharoitlarga bog'liq, deb hisoblashgan. M.G. Yaroshevskiy, Platon bilan Aristotelning inson ruhiyati xususiyatlari to'g'risida fikrlarini taqqoslab, shunday yozadi: "Platon Aristotelning fikriga qobiliyat haqidagi tushuncha to'g'risidagi fikrlariga tananing usiz tashqi determinasiyalangan ta'siri o'z samarasini bermaydigan potentsialdan iborat ichki xususiyati sifatida qaradi"[8; 67-bet].

“Sotsial intellekt” tushunchasini birinchi marta 1920 yilda E.Torndayk tomonidan ilmiy psixologiya fanida qo‘llangan. Shaxs kamolotida sotsial intellekt shaxslararo munosabatlarni oldindan ko‘ra bilishni va insonlar o‘rtasidagi munosabatlarga davr nuqtai nazaridan yondashishni ta‘minlaydi. E.Torndaykning ta‘kidlashiga ko‘ra, intellektning quyidagi turlari mavjud: abstrakt intellekt - bu abstrakt, verbal, matematik va boshqa belgilar, ishoralarni tushunish va ulardan foydalanib, turli aqliy harakatlarni amalga oshirish qobiliyatidir, sotsial intellekt- odamlar bilan munosabatlarda ularning tushunish va muloqotga kirishish qobiliyatidir[15].

Shaxs kamolotida sotsial intellekt determinatlarini tahlil qilishdan oldin xorijda sotsial intellekt muammosiga bir nechta yondashuvlar mavjudligini ta‘kidlash joiz bo‘lib, ularni quyidagicha belgilash mumkin:

- mavhum va og‘zaki ifodalangan murakkab intellekt konstruktsiyasi - Riggio va uning hamkasblari (Riggio et. al., 1991) [13];

- akademik intellektga bog‘liq bo‘lmagan, lekin u bilan potensial bog‘liq bo‘lgan aqliy qobiliyatlar guruhi - M. Ford va M. Tisak (M. Ford & M. Tisak, 1983); Marlou (Marlowe, 1986); Braun va Antoni (Brown & Anthony, 1990);

- ko‘rish va xotiralar (tajriba) - N. Cantor[11];

- umumiy intellektning bir qismi - G. Ayzenk (N. Eysenk).

Sotsial intellektni o‘rganishda integratsiyalashgan yondashuv quyidagilar bilan ajralib turadi:

- ko‘p intellektlar nazariyasi X. Gardner (X. Gardner, 1983, 1993, 1999);

- R. Sternbergning uch komponentli intellekt nazariyasi (R. Sternberg. 1985, 1997, 1998).

Axborot kognitivizmi odamning hissiy mohiyatining rolini ta‘kidlaydi va bu yo‘nalishda quyidagi yondashuvlar mavjud:

- "Intuitsiya" - S. Berri, D. Broadbent, X. Saymon (C. Berri, D. Broadbent, 1995, X.Simon, 1987);

- hissiyotlarning roli - G. Bauer (G. Bauer, 1981, 1992) va D. Goulman (D. Goulman, 1985);

- boshqa odamlarga nisbatan "iliqlik" va "ochiqlik" - C. Kosmitzki va O. Jon (C. Kosmitzki va Jon, 1993).

R.Sternbergning "ijodning investitsiya nazariyasi"da ijtimoiy aql - bu ijodkorlikning tarkibiy qismi deb qaraladi (Sternberg, Grigorenko, 1997) [10].

Dj. Gilford va P. Torrens intellekt va intellektual qobiliyatlarning strukturaviy nazariyasini yaratishdi. Dj. Gilford intellektga ko‘plab nisbatan mustaqil qobiliyatlarning yig‘indisi sifatida qaragan. Uning fikriga ko‘ra, har qanday fikrlash akti uchta tarkibiy qismlar o‘rtasidagi munosabatlar tizimida taqdim etilishi mumkin: mazmun – subyektning fikrlari; operatsiyalar – subyekt qanday fikrlaydi; natija sifatida obyekt nimani oladi. Intellektual faoliyat materialining mazmuni real predmetlar va ularning tasvirlarini o‘z ichiga oluvchi konkret materialga bo‘lingan; harflar, belgilar va raqamlarni o‘z ichiga oluvchi ramziy; semantik – so‘zlarning ma‘nosi; xulqqa oid boshqa insonning va o‘zining hatti-harakatlarini ko‘rib chiqqan [9].

Mahalliy psixolog olimlarimizdan O.U.Avlayev (2023 y) o‘z ilmiy tadqiqot ishlarida sotsial intellekt darajasiga ko‘ra tahlil qildi (O.U.Avlayev, 2023 y) [1].

Sotsial intellekt darajasi quyi bo‘lgan odamlarda fikrlarni tushunish qobiliyati bilan suhbatdoshning og‘zaki bo‘lmagan xatti-harakatlarini tushunish qobiliyati o‘rtasida ($r=-0,620$; $p\leq 0,01$) salbiy bog‘liqlik mavjud. Shu sababli, bunday odamlarning suhbatdoshni

tushunishlari qiyinlashadi. Bundan tashqari, ular shaxslararo o'zaro munosabatlarda ($r=-0,585$; $p\leq 0,01$) qiyinchiliklarga duch kelishadi.

O'rtacha sotsial intellektga ega bo'lgan shaxslarda suhbatdoshning fikrlarini tushunish, nutq ifodasini tushunish va shaxslararo o'zaro ta'sir o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjud. Shuningdek, ushbu toifadagi shaxslar og'zaki bo'lmagan xatti-harakatlarni tushunish qobiliyatini birinchi o'ringa qo'yishadi, ammo bu og'zaki ifodani va shaxslararo o'zaro ta'sirni tushunish qobiliyatining pasayishiga olib kelishi mumkin. Ammo, ular muloqot jarayonida zarur vositalarni qo'llash imkoniga, ya'ni so'zlariga emotsional ton bera oladi, intonatsiya, kezi kelganda suhbatda o'zining ta'sir kuchiga ega. Ushbu mazmunga mos ravishda "Verbal ekspressiyani tushunish" qobiliyatini rivojlantirishlari hisobiga "Shaxslararo o'zaro ta'sir" qobiliyatlarini o'stirishga erishganlar ($r=0,325$; $p\leq 0,01$).

Sotsial intellekt darajasi yuqori bo'lgan shaxslarda suhbatdoshning fikrlarini tushunish, og'zaki bo'lmagan ($r=0,310$; $p\leq 0,01$) va og'zaki ($r=0,408$; $p\leq 0,01$) ifodani tushunish, shuningdek, shaxslararo o'zaro ta'sir ($r=0,397$; $p\leq 0,01$) o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjud. Bu ularning boshqa odamlarning xatti-harakatlari va reaksiyalarini oldindan aytishga qodirligini ko'rsatadi, bu ularga o'zaro munosabatlarni samarali boshqarish imkonini beradi. Bunday shaxslarning o'ziga xos xususiyati og'zaki ifodani tushunish qobiliyatidir, bu ularni turli odamlar bilan muloqot qilishda yanada muvaffaqiyatli qiladi.

Shunday qilib, turli darajadagi sotsial intellektga ega odamlar shaxslararo munosabatlar sohasida turli qobiliyat va ustuvorliklarga ega bo'lishi mumkin (O.U.Avlaev, 2023 y) [1-3].

Harakat tarkibida har bir operatsiya tipi o'zining spetsifik funktsiyalarini ta'minlaydi. Orientirlovchi funktsiyalar avval boshdan sezgi organlarining vaziyatning perseptiv obrazini tuzishga olib keladigan orientirlovchi tadqiqot operatsiyalari yordamida ta'minlanadi. Oldinda turgan harakatlarni rejalashtirish operatsiyalari orientirlash jarayonida predmetlararo aloqa va munosabatlarni o'rnatishni ko'zda tutadi. Ijro operatsiyalari rejaga muvofiq harakatni amalga oshirishni ta'minlaydi. Nazorat operatsiyalari amalda olinadigan natijaning taxmin qilingan natija, ya'ni rejalashtirilgan natija bilan taqqoslashni ta'minlaydi. Korreksiya operatsiyalari harakatni bajarish dovomida uni tuzatib borishni ta'minlaydi [6; 153].

Qisqartirib va avtomatlashtirib borilgani sayin harakat tarkibidagi operatsiyalar obrazlar, tasavvurlar, tushunchalar, hamda ularning aqliy o'zgarishlari usullariga aylanib boradi. Aqliy harakatlar ichki rejasini shakllantirish qonuniyatlari fikrlash faoliyati, xulq va inson faoliyatining tashkil topishini ta'minlaydi. Insondagi fikrlash faoliyati jarayonlari avval boshdan ichki aqliy rejaga ko'chirib o'tkaziladigan predmetlararo aloqa va munosabatlarni amaliy o'rnatish harakatlaridir.

Kontrfaktlar nazariyasiga ko'ra, inson o'z tasavvurlaridagi voqealar rivojining muqobil ssenariylarini o'z intellektual faoliyatiga xos xususiyatlariga bog'liq holda quradi. Qurish bir-biriga qarama-qarshi bo'lgan ikkita yo'nalishda sodir bo'ladi: real voqealar, o'zining xulqi va o'z hatti-harakatlarini ehtimoldagi bilan solishtirganda yomon sifatida tahlil qilish ("pastga qarab ketayotgan kontrfakt") [12]; real voqealar, o'zining xulqi va o'z hatti-harakatlarini ehtimoldagi bilan solishtirganda yaxshiroq sifatida tahlil qilish ("yuqoriga qarab ketayotgan kontrfakt") [12].

Kontrfaktik fikrlash usuli shaxsning keyingi faoliyati va emotsional holatiga ta'sir ko'rsatadi. Emotsional holat "pastga qarab ketayotgan kontrfaktlar" ni yomonlashtiradi, ular kelgusi faoliyatga ijobiy ta'sir ko'rsatadi; "yuqoriga qarab ketayotgan kontrfaktlar" emotsional holatni yaxshilaydi va kelgusi faoliyatga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlar yutuqlarni ba'zi ruhiy jarayonlarni amalga oshirish natijasi sifatida tushunishga orientir olgan, bundan kelib chiqadiki, bu jarayonlarga maqsadga

yo'naltirilgan ta'sir ko'rsatilganda yutuqlarni alishtirish mumkin.

R.Meylining ta'kidlashicha, intellektni intellektual faolliklarning strukturalangan yig'indisi sifatida tushunish kerak. Aynan kognitiv faoliyatda intellektual jarayonlarni amalga oshirish paytida intellektning mohiyatini baholash va aniqlash mumkin. Intellektual faoliyatni jarayon, shaxsning dinamik xarakteristikasi sifatida tushunib, masalalarni muvaffaqiyatli hal qilishda va o'qish imkoniyatlarida ifodalanadigan ichki ruhiy faoliyatga ham xarakteristika berish zarur [4; 141].

Shunday qilib, aniqlanishicha, sotsial intellekt shaxs kamolotida muhim o'ringa ega bo'lib, ontogenezning turli bosqichlarida konkret sharoitlarda harakat qiluvchi subyektning faolligida namoyon bo'ladi; insonning dunyo bilan aloqasini amalga oshiradi, ehtiyoj predmeti bu aloqani yo'naltiradi, buning natijasida o'zining va dunyoning tushunilgan va maqsadga yo'naltirilgan o'zgartirilishi sodir bo'ladi. Sotsial intellekt darajasi yuqori bo'lgan shaxslarda vaziyatdan xabardorlik, atrofdagilar bilan faol va jonli munosabatda bo'lish, samimiylilik (o'zini o'zi hurmat qilish, shaxsiy qadriyatlari va e'tiqodlariga egalik va boshqalar bilan halollik, muloqotda o'z fikrlarini tushunarli va aniqlik bilan ifodalash hamda hamdardlik (empatiya) hissiga egaligi bilan ajralib turishi dalillandi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Avlayev O.U. Sotsial intellekt shaxs kamolotini ta'minlashining psixologik determinanti: Psixol.f.d. (DSc)... dissertasiya avtoreferati: 19.00.01. – T.: TDPU, 2024. – 65 b.
2. Avlaev, O. U. (2020). The role of social intelligence in personal development. JournalNX, 692-698.
3. Umirovich, A. O., & Abdumajitovna, A. S. (2020). The Role of Social Intelligence in Personality Maturity. International Journal of Psychosocial Rehabilitation, 24(6), 428-436.
4. Асеев В.Г. Личность и значимость побуждений / В.Г. Асеев. – М. : Бестпринт, 2005. – 197 с.
5. Аристотель. О душе /Аристотель; соч. в 3 томах. – М.,1984. –Т. 1– 434 с.
6. Воронин А.Н. Интеллект и креативность в межличностном взаимодействии / А.Н. Воронин. – М. : ИП РАН. 2010. -386 с.
7. Шабельников В.К. История психологии. Психологи души / В.К. Шабельников. – М. : Академический проект, 2011. – 398 с.
8. Ямпольский Л.Т. Измерение продуктивности интеллектуальной деятельности / Л.Т. Ямпольский // Вопр. психологии. – 1984. – № 5 – С. 142-147.
9. Baumgartner F. (2009). Social intelligence in relation with interpersonal traits. Ceskoslovenska Psychologie, 53, 172– 183.
10. Campbell J., & McCord, D. (1996). The WAIS-R comprehension and picture arrangement subtests as measures of social intelligence: Testing additional interpretations. Journal of Psychoeducational Assessment, 14, 240– 249
11. Cantor N., & Kihlstrom, J. (Eds.), (1987). Personality and social intelligence. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall. 85, 541– 553
12. Rose J. Neal, Olson M. James In What Might Have Been: The Social Psychology of Counterfactual Thinking, edited by Neal J. Rose and James M. Olson. – P. 259-283.
13. Rosenberg E. L., & Ekman, P. (2005). Coherence between expressive and experiential systems in emotion. In P. Ekman & E. L. Rosenberg (Eds.), What the face reveals (2nd ed.) (pp. 63-85). New York: Oxford University Press.
14. Riggio R.E. Messamer, J. & B. Throckmorton (1991). Social and academic intelligence conceptually distinct but overlapping constructs. Personality and Individual differences, 12

(7), 695-702.

15. Theodoratou-Bekou, M. Psychological maturing and coping strategies: Study based on group process / M. Theodoratou-Bekou. – Groupwork, 2008. – № 18 [1]. – Pp. 76-98.
16. Sh. R. Samarova, O. U. Avlaev, S. R. Mirzayeva; M. N. Student's intellectual activity in the process of developing informational and communicative competence// Problems in the Textile and Light Industry in the Context of Integration of Science and Industry and Ways to Solve Them. AIP Conf. Proc. 3045, 060029-1–060029-5; <https://doi.org/10.1063/5.0197431> Published by AIP Publishing. 978-0-7354-4889-6/\$30.00

UDK -301.085: 15(045)

TA'LIM SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISHDA PSIXOLOGIK TRENING MASHG'ULOTLARINING O'RNI

В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ РОЛЬ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ

IN IMPROVING EDUCATIONAL EFFICIENCY THE ROLE OF PSYCHOLOGICAL TRAINING

Beknazarova L.S. (QarshiDU psixologiya fanlari nomzodi, dotsent.)

Ushbu maqolada har bir insonning psixologik imkoniyatlari ko'lamidan oqilona foydalanish, shu asosda ma'lum ijtimoiy istiqbollarini belgilash, jamiyat taraqqiyotini ta'minlashni mustahkamlash uchun ta'lim tizimini takomillashtirish, mustaqil fikr egasi, erkin va ijodkor shaxsni tarbiyalab voyaga yetkazishda alohida e'tibor qaratishda, innovatsion ta'lim texnologiyalari sifatida trening mashg'ulotlaridan unumli foydalanish to'g'risida fikrlar berilgan.

Kalit so'zlar: Ta'lim, texnologiya, mustaqil fikr, ta'lim, tarbiya, o'qituvchi, talaba, erkin, ijodkor shaxs, o'quv-tarbiya, interfaol usul, bilim, ko'nikma, malaka, individual, xususiyat, muloqot, trening.

В данной статье особое внимание уделяется рациональному использованию объема психологических возможностей каждого человека, определению на этой основе определенных социальных перспектив, совершенствованию системы образования, усилению обеспечения социального развития, воспитанию самостоятельной личности. В центре внимания мыслящая, свободная и творческая личность, высказываются мнения об эффективном использовании обучающих занятий как инновационных образовательных технологий.

Ключевые слова: Образование, технология, самостоятельное мышление, образование, воспитание, учитель, ученик, свободная, творческая личность, образование, интерактивный метод, знание, умение, личность, особенность, общение, обучение.